

НАРОДНЕ БАСМЕ И ЛЕЧЕЊА
У ЛЕВЧУ И ТЕМНИЋУ

Сакупио, приредио и предговор написао
др Велибор Лазаревић

Велибор Лазаревић
НАРОДНЕ БАСМЕ И ЛЕЧЕЊА
У ЛЕВЧУ И ТЕМНИЋУ

Издавач

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

За издавача

Главни и одговорни уредник
Проф. др Драган Танчић

Рецензенти

Проф. др Бранко Ристић, редовни професор
Проф. др Миливоје Јовановић, ванредни професор
Др Ана Стишовић Миловановић, научни сарадник

Уредник

Др Драган Танчић

Лектура и коректура

Јелена Војиновић-Костић

Прелом и њријрема

Миодраг Панић

Штампа

ГИД „Pi-press“, Пирот

Тираж

300

ISBN 978-86-89025-63-7

Велибор Лазаревић

НАРОДНЕ БАСМЕ И ЛЕЧЕЊА
У ЛЕВЧУ И ТЕМНИЋУ

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Лепосавић 2020

Монографија је обављена у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеном са Министарством просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије број 451-03-68/2020 14/200020 од 24. јануара 2020. године.

Објављивање ове књиге суфинансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	7
О народним басмама, бајањима, вражаријама и лекаријама у Левчу и Темнићу	11
Народна медицина у XIX веку	11
Животни стандард и лична хигијена	12
Здравље, болест и исхрана	13
Одевање	14
Како је народ препознавао болести	16
Начини лечења	17
Народна превентива	20
Пажња и брига о оболелима	21
Бајања и бајалице	23
О бајању и басмама	29
Текстови бајалица	32
О бајалицама, бајаркама и бајарима	41
Средства за бајање	48
Аграрна магија	49
Зоолошка магија	51
Љубавна магија	62
О снаши и младожењи	63
О момку и девојци	64
О трудници и породиљи	65
Бајање и лечење деце	68
Откупљивање болесника	79
Народно лечење разних болести	81
О врачарама и врачањима или о чињарицама и чинима	97
Да се човек разболи или умре	99
Ваља се - не ваља се о здрављу и болестима	102
Намере, нагазе, наметаљке и напрати	104
О води	106
О Бадњем дану и Божићу	107
Одбрана од града	108
Народни лекови (састав и начин примене)	111

Мелемари, мелемарке, биљари и ранари	121
Религијска медицина	128
Вампири и вампирење	130
Прорицање судбине и времена	131
Народни сеоски лекари и надрилекари	131
Самоуки народни ортопеди	136
Здравље и болести у документима и матичним књигама	137
Народна ветерина	141
Здравље и болести стоке у 19. веку	142
Методe лечења и средства	142
Сеоски, народни (приучени) ветеринари - марвени лекари („марвењари“)	145

ПРИМЕРИ

1. ОД УРОКА (ПОЧУДИШТА)	149
2. ОД ЗАВИСНИЦА	188
3. ОД СТРАВЕ	189
4. ОД ЖИВЕ СТРАВЕ	203
5. ОД ПЛАЧА	209
6. КАД СЕ РАЗБАЦА ПЛАЧ ДЕТЕТУ	213
7. КАД ДЕТЕ МОКРИ ПОДА СЕ	217
8. ОД БУБА У ГЛАВИ	218
9. ОД УЗЕТОСТИ	220
10. ОД КОЧЕЊА	222
11. ОД СЕКАВИНЕ	223
12. ОД НИЦИЊЕ (МИЦЕ, МИЦИЊЕ)	238
13. ОД ЖЛЕЗДЕ	248
14. ОД ПРОБОДА	249
15. ОД ДАЛКА	253
16. ОД КРУПЕ	258
17. ОД ВЕЛИКЕ БОЛЕСТИ (ПАДАВИЦЕ)	259
18. ОД ПОДЉУТЕ	261
19. ЗА ЗУБЕ	268
20. ОД ЗАПАЉЕЊА ВИЛИЦЕ	272
21. ОД СКРИПЕ	273
22. ОД УПАЛЕ У НОГАМА	274

23. ОД ЖУТИЦЕ	275
24. КАД ЖЕНУ БОЛИ ДОЈКА	277
25. ОД ЗАТВОРА	279
26. ОД ИЗДАТИ	280
27. ОД БРЗЕ ИЗДАТИ	284
28. ОД ЦРВЕНОГ ВЕТРА	285
29. ОД БЕЛОГ ВЕТРА	304
30. ОД ДЕВЕТ ВЕТРОВА	305
31. ОД ПОКОСНОГ ВЕТРА	306
32. ОД ДВАНАЕСТ ВЕТРОВА	308
33. ОД ЦРНОГ ПРИШТА	309
34. ОД ЗАУШАКА (ПОДУШНИЦА)	311
35. ОД ГУШОБОЉЕ	312
36. ОД КРАЈНИКА	314
37. ОД УШИЈУ	315
38. ОД КЛИНОВА (КЛЕНОВА)	316
39. ОД ГРОЗНИЦЕ	319
40. ОД НЕСАНИЦЕ	321
41. ОД ЧАМЕ	324
42. КАД НЕШТО РАСТЕ И БОЛИ ИЗ ДУБИНЕ	325
43. ОД ПЉУГАВИЦЕ (КРАСТЕ, РУСЕ)	326
44. ОД ВОДЕНИХ РУСА	329
45. ОД ОЧОБОЉА	331
46. ОД ЧМИЧКА	334
47. ОД РАНЕ	335
48. ОД ЖИВЕ РАНЕ	336
49. ОД ГРОЗНИЦЕ НА УСНАМА	338
50. ОД ЉАШТАВИЦЕ (УСТОБОЉЕ)	339
51. КАД ДЕТЕ НЕ МОЖЕ ДА ПРОХОДА	340
52. ОД БОЛЕСТИ И ЗЛА СВАКОЈАКА	341
53. ОД ЛИШЕ	343
54. ОД БРАДАВИЦА	346
55. ОД ИЗГОРЕТИНЕ	350
56. ОД ВЛАКАНА (ДЛАКА)	351
57. ОД ПРЕСМАКА (ПРЕСМАКЧЕТА)	355
58. ОД ПУПКА (ВИЈЕ)	361

59. ОД МУРДАЛУКА	368
60. КАД БОЛИ СЛЕПО ЦРЕВО	370
61. ОД СТРУНЕ	371
62. ОД КОШТАКА	372
63. КАД БОЛЕ КРСТА	373
64. ОД НАСТУПА	374
65. ОД „СУНЧИЧ“	375
66. ОД НЕЖИДА	376
67. КАД БОЛИ ИСПОД РЕБАРА	377
68. ОД УСКОБА	378
69. ОД НАМЕТАЉКЕ	381
70. ОД НАМЕРЕ	384
71. ОТКУП	392
72. ОД СУЂЕНИЦА	403
73. ОД УЈЕДА ЗМИЈЕ	405
74. ЗА ТЕРАЊЕ ЗМИЈА	408
75. ОД БЛАГЕ БОЉКЕ	411
76. ЗА РАСПИРАЊЕ БОЛЕСТИ	413
77. ОД ОПАСНЕ БОЉКЕ	414
78. ЗА СВЕ ШТО БОЛИ	415
79. ОД СВАКЕ БОЛЕСТИ	416
80. ОД НЕКЕ БОЛЕСТИ КАД НАИЂЕ У СЕЛО	418
81. ЗА ЗДРАВЉЕ	419
82. БАЈАЊЕ НА МЕСЕЦ	421
83. ОД ЗЛА ГАВРАНА	422
84. ОД ГРАДА	423
85. КАД СЕ ИДЕ ПО ВОДУ	438
86. ЗА ЛАК ПОРОЂАЈ	439
87. ОД ПЕГЕ	440
88. КАД СЕ ХВАТА РОЈ ПЧЕЛА	441
89. ДА СЕ ВРАТИ ИЗГУБЉЕНО	443
90. ОД БУВА	444
91. ЧИЊЕ И РАСЧИЊЕ	445
92. ЗА СКИДАЊЕ ЧИНИ	447
93. ЉУБАВНА	449
94. ЗА СУЂЕНИКА	452

95. ОД ПРЕЉУБЕ	453
96. ЗАКЉУЧАВАЊЕ МУШКОСТИ	455
97. ОДРЕШИВАЊЕ МУШКОСТИ	456
98. ПРОТИВ ПИЈАНСТВА	458
99. ЗА ПОБЕДУ НА СУДУ	459
100. ЛОВАЧКА БАСМА	460
101. ЗА ПРИЗИВАЊЕ ЂАВОЛА	461
102. ПРОТИВ ВЕШТИЦА	462
103. ВРАЧАЊЕ ЗА КРАЂУ МЛЕКА	463
104. ЗАШТИТА СТОКЕ ОД ЧИЊА И ЧИЊАРИЦА	465
105. ЧОБАНСКО ГАТАЊЕ	481
106. ЗА БОЛЕСНО ВИМЕ	482
107. ОД БРАДАВИЦЕ НА КРАВЉОЈ СИСИ	483
108. ОД ИЗДАТИ КОД СТОКЕ	484
109. ОД СЕКАВИНЕ КОД СТОКЕ	486
110. ОД НАДУВА	487
111. ОД СТРАВЕ (ЗА СТОКУ)	488
112. ОД УСОВА	489
113. КАД СТОКУ УЈЕДЕ ЗМИЈА	490
114. БАСМЕ ПУЖУ	492
115. БАСМЕ БУБА МАРИ	494
116. БАСМЕ ЛАСИЦИ	496
117. ПИЛА ГУСО	497
118. ДА ПРЕСТАНЕ КИША	498
119. ВАРИЦА	500
120. ОД СВАЂЕ	501
121. РЕЧНИК МАЊЕ ПОЗНАТИХ РЕЧИ И ИЗРАЗА	503
122. РЕЧНИК БОЛЕСТИ	505
123. РЕЧНИК СТОЧНИХ БОЛЕСТИ	507
124. РЕЧНИК ЛЕКОВИТИХ БИЉАКА	508
125. РЕГИСТАР КАЗИВАЧА	509
126. РЕГИСТАР ЗАПИСИВАЧА	513
127. РЕГИСТАР МЕСТА	515
128. ИЗВОРИ И ГРАЂА	516